

Náboženská komunikácia: Nové výzvy, nové hrozby

Fakulta sociálnych vied Univerzity Karlovej,
Praha, 26. január 2017

Interdisciplinárnu medzinárodnú vedeckú konferenciu o nových hrozbách i výzvach náboženskej komunikácie zorganizovala Katedra marketingovej komunikácie a PR na Fakulte sociálnych vied Univerzity Karlovej v Prahe 26. januára 2017. Podľa usporiadateľov mala pestrá paleta tém vykresliť jednotlivé aspekty tejto komplexnej problematiky a podnietiť interdisciplinárnu odbornú diskusiu.

Systematický rámec s mnohými aktualizáčnymi prvkami ponúkol príspevok doc. ThDr. Petra Cabana, PhD. z Katedry religionistiky a náboženskej výchovy Filozofickej fakulty KU v Ružomberku s názvom *Výzvy súčasnej religiozity*. V prvej časti autor predložil jasne vymedzené odpovede na základné otázky „Aký je súčasný človek? Je skutočne *homo religiosus*? Aké sú charakteristiky súčasnej religiozity, či a ako ju možno definovať?“ Do rozšíreného pojmového zväzku vnáša príspevok jasno definovaním a dištinkciou pojmov religiozita, duchovný, duchovnosť, duchovný život, duchovné hodnoty, spiritualita. Pojednáva o organizovanej a neorganizovanej religiozite a prináša prognózy vývoja náboženstiev a religiozity do roku 2050, kedy počet kresťanov a moslimov bude takmer rovnaký a v niektorých tradične kresťanských krajinách nebudú kresťania predstavovať väčšinu. Autor si všíma aj fenomén nábožensky orientovanej migrácie. V druhom tematickom celku autor prináša výsledky výskumu súčasnej religiozity mládeže na Slovensku, jej výzvy a špecifiká a to konkrétne prieskumu mládeže vo veku 17-18 rokov na území Spišskej diecézy. Vyplýva z neho, že k cirkevne orientovanej religiozite možno začleniť 18,6% mladých, k tradične orientovanej religiozite 10,8%, k selektívnej religiozite (29,3%), k pochybujúcej religiozite 26,1% a medzi ľahostajných voči viere či neveriacich 15,3%. Jedným zo záverov výskumu je, že rozdiely sú menšie v „skrytejších náboženských úkonoch“ než tých, ktoré podliehajú tlaku spoločenskej kontroly. Výskum nepotvrdil rozšírený predpoklad, že by mladí z ekonomicky slabších skupín prezentovali náboženské a morálne hodnoty častejšie, ako z rodín ekonomicky lepšie zabezpečených.

Doc. Dr.theol. Alžbeta Dufferová, PhD. z Katedry etiky a morálnej filozofie Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave obohatila tému náboženskej komunikácie reflektívnou prednáškou na tému *Prečo je výhodnejšie preferovať čas než ovládať priestor*. Skúma v ňom jeden zo štyroch princípov, ktoré pápež František uvádza v Apoštolskej exhortácii *Evangelii gaudium*. Keďže každý princíp podlieha rozlišovaniu, teda umeniu v slobode sa rozhodnúť, aj otázka priority času pred priestorom je otázkou vnútorného postoja, nie

techniky alebo skúsenosti. Predpokladá proces očisty srdca, stabilitu, jasnú túžbu a ochotu k dialógu, ktorý sa má odohrávať v atmosfére slobody a pravdy. Autorka poukazuje na dvojpólové napätie postojov plnosť/horizont verzus prítomný okamih/vymedzený priestor, pričom je to horizont, ktorý priťahuje avšak dosahuje sa postupnými krokmi realizácie svojho poslania v priestore a čase. Autorka sa prikláňa k názoru, že mocenské vplyvy uprednostňujú priestor pred časom, čo vedie len k zadaniu sebarealizácie. Keď sa stáva čas prioritou vnútorného postoja, usporadúva aj priestory, neplatí to však naopak. Taký postoj chráni pred tragikou súčasnosti, ktorú duchapne vyjadril H. Spencer: „Čas je to, čo sa človek snaží zabiť, až napokon čas zabije jeho“.

PaedDr. PhDr. Mgr. Ľuboš Hašan, školský dekan, riaditeľ Arcibiskupského gymnázia biskupa P. Jantauscha v Trnave a riaditeľ Pedagogickej a sociálnej akadémie bl. Laury v Trnave obohatil tému náboženskej komunikácie štúdiou vychádzajúcou zo skúsenosti pastoračného pôsobenia medzi väzňami, v ktorej poukázal na integrujúco-uzdravujúci vplyv sviatosti zmierenia na obnovenie vnútornej i interpersonálnej komunikácie: *Výchova odsúdencov v kontexte sviatostnej starostlivosti*. Túto duchovnú cestu autor považuje za najefektívnejšiu cestu výchovy a resocializácie osôb vo výkone trestu v nápravno-výchovných zariadeniach. Okrem toho sa potvrdzuje, že duchovný život pomáha naučiť sa hospodáriť s časom, zaradiť sa do spoločnosti a uplatniť sa na trhu práce. Kajúca sviatostná prax je terapiou i prevenciou pred negatívnymi sociálnymi javmi, napomáha zmene myslenia a hodnotového rebríčka. Duchovná starostlivosť formou sviatosti pokánia sa javí ako základný prostriedok vo formácii pre nový život po opustení väzenia.

PhDr. Filip Huněk, PhD z Inštitútu komunikačných štúdií a žurnalistiky Fakulty sociálnych vied Univerzity Karlovej v Prahe poukázal na *Náboženský konflikt optikou tradičných a nových médií*. Autor v ňom porovnáva spôsoby šírenia správ z miest, kde sa odohrávajú náboženské či vojnové konflikty. Porovnáva postupy a vplyv tradičných a najmä masových médií a komunikáciu prostredníctvom nových médií. Po tom, čo autor charakterizuje tradičné vojnové spravodajstvo, podrobnejšie sa zameriava, a na konkrétnych modeloch dokumentuje, fungovanie nových médií a odlišnosti ich komunikácie. Poukazuje aj na náboženskú a ideologickú rovinu správ z miest náboženských konfliktov. Podstatný posuv nastáva najmä v skutočnosti, že samotné médiá a informovanie o konfliktoch sa stáva súčasťou samotných konfliktov a ich vojenskej, politickej či ekonomickej stratégie. V závere sa autor prikláňa k názoru teoretika postmoderného myslenia Jean Baudrillarda, ktorý konštatuje, že s rastom informácií sledujeme pokles ich významov. Podľa autora „zorientovať sa v týchto informáciách, ktoré k nám z miest náboženských a vojenských konfliktov denne prenikajú prostredníctvom masových i sieťových médií bude, zdá sa, jednou zo zásadných výziev pre mediálne publikum 21. storočia.“

Náboženský publicista Mgr. Ing. Štefan Šrobár, CSc. svoj príspevok *Ktoré náboženstvo je to pravé* motivuje i orientuje skôr výchovnou praxou. Argumentáciu stavia na základnom predpoklade, že náboženskosť je prirodzená dimenzia človeka a spoločnosti, čo tvorí aj spoločnú bázu medzináboženského

dialógu. Napriek výzve odložiť presvedčenie o výhradnom vlastníctve pravdy a najmä rozvíjať dialóg lásky, v závere autor nemôže poprieť skutočnosť, že kresťanstvo nie je len jedno spomedzi iných náboženstiev, nakoľko „je osobným stretnutím s Kristom v ktorom sám Boh chcel byť blízko nás. To dáva kresťanstvu medzi ostatnými náboženstvami špecifickú úlohu.“ Nebrať do úvahy tento fakt by znamenalo popierať božsko-ludskú prirodzenosť Krista, čím by sa kresťanstvo vyprázdnilo zo svojho podstatného obsahu i poslania a stratilo by zmysel.

Anna Vošalíková, absolventka Štúdií nových médií FF UK v Prahe a pracovníčka Českého rozhlasu v príspevku *Vek zázrakov* poukazuje na významnú výzvu pre cirkvi, ktorou je obnovený hlad po tajomne a duchovne. Mladí ľudia, ktorí sa čoraz častejšie prehlasujú za ateistov a ostentatívne dávajú najavo odmietanie tradičných foriem viery súčasne vyhľadávajú nový vzťah k transcendentnu. Podľa autorky to nepriamo potvrdzuje aj vzrastajúca popularita *fantazi* filmov či počítačových hier s nereálnymi superhrdinami, nadprirodzenými javmi či priamo s náboženskými témami. Nemožno prehliadať, že v komerčnej mentalite súčasnej doby môže byť i náboženstvo vnímané len ako tovar. Aj keď sú cirkvi najmä nositeľkami hodnôt, podľa autorky by sa mali zamyslieť nad týmito trendmi a hľadať prístupnú komunikáciu týchto hodnôt širokej spoločnosti a najmä mladej generácii. Cirkvi by podľa nej „mali hľadať efektívny PR či fungujúci marketing. Ak prijmú súčasné výzvy správnym spôsobom, cirkvi sa nachádzajú na jednej z najlepších pozícií za posledné roky.“ Autorka, vychádzajúca skôr zo sociálneho než spirituálneho charakteru Cirkvi, si kladie otázky typu: „Má súčasný model Katolíckej cirkvi ešte potenciál inovovať sa? Je akákoľvek inovácia žiadúca, alebo si musí každý veriaci nájsť cestu sám? Bol Ježiš prvý superhrdina?“

PhDr. Peter Mikula z Fakulty sociálnych vied Univerzity Sv. Cyrila a Metoda v Trnave sa venoval téme *Katolícka náuka o manželstve ako záchrana západnej kultúry*. Základom jeho analýz je všeobecne konštatovaná skutočnosť, že západný svet a jeho kultúra stráca hodnoty a vedomie historických koreňov i kontinuity. Stĺpy, na ktorých spočívala európska kultúra, sú ničené a nahrádzajú ich hodnoty iných kultúr. Jednou z najviac ovplyvnených je rodina a manželstvo so všetkými sprievodnými javmi. V odpovedi na otázku, či ešte jestvujú zdroje na obnovu manželstva ako základu harmonickej rodiny, poukazuje autor na Magistérium Katolíckej cirkvi, ktoré tieto hodnoty chránilo a pomáhalo implantovať v priebehu stáročí a ich turbulencií, pričom poukazuje na manželstvo ako náboženskú i sociálnu inštitúciu. Nadčasovú a v čase overenú náuku o manželstve dáva autor do súvisov s vplyvmi kultúrneho boja, zameraného najmä na deštrukciu (redefiníciu) rodiny. V závere ponúka viaceré aktuálne iniciatívy (Týždeň za rodinu, Deň rodiny, manželské rekolekcie, príprava na sviatosť manželstva).

Mgr. Marcela Lančaričová z Fakulty sociálnych vied Univerzity Sv. Cyrila a Metoda v Trnave poukázala na ďalšiu z aktuálnych výziev a spracováva pastoračnú skúsenosť v príspevku *Sociálne služby pre seniorov – nová výzva pre cirkevné spoločenstvá*. Ponúka sa tak súčasne odpoveď na viacero navzá-

jom previazaných potrieb: rastúci počet odkázaných na sociálnu pomoc ako faktor starnúcej civilizácie; potreba oživiť cirkevné spoločenstvá a z polohy pasívnych poslucháčov náboženského posolstva ich aktivovať do svedectva a diakonie; prezentácia Cirkvi v očiach spoločnosti. Tento vývoj a stav je pre cirkev prozretelnou výzvou. Sociálne a náboženské služby zahŕňajú najmä potrebu osobnej komunikácie, prijatia, načúvania, povzbudenia, čím sa ponúka praktická a sympatická alternatíva odosobnenej virtuálnej komunikácie.

Napĺňanie náboženského poslania cirkví ako nepriamu no konštruktívnu a efektívnu terapiu na negatívny dopad vizuálnej virtuálnej kultúry rozvíja aj ThLic. Marián Gavenda, PhD. z Rímskokatolíckej cyrilo-metodskej bohosloveckej fakulty UK v Bratislave v príspevku *Choroby virtuálnej kultúry ako výzva pre cirkev*. Ako vyplýva aj z aktuálnej konferencie, väčšinou sa pozornosť odbornej i praktickej verejnosti zameriava na tému, ako môže Katolícka cirkev resp. kresťanské cirkvi vstúpiť do novovzniknutého a prudko sa rozvíjajúceho a meniaceho kyberpriestoru, ako morálne hodnotiť jeho ponuky a vplyv a ako si ním poslážiť pri evanjelizácii resp. v účinnejšej administrácii svojich cirkevných aktivít. Vizuálna kultúra a kyberpriestor sa však rýchlo stáva aj priestorom najrozsiahlejšej pandémie, ktorá zasahuje vysoké percento svetovej populácie, radikálnym spôsobom negatívne vplyva na všetky roviny ľudskej bytosti (vôľa, poznanie, identita, city, hodnoty), pričom zanecháva trvalé a len ťažko liečiteľné poškodenia. Aj tento aspekt, bez upadania do apokalyptického negatívneho kriticismu je obrovskou výzvou pre cirkev. Práve ony majú obsahový, personálny i štrukturálny potenciál ponúknuť do tohoto stavu konštruktívnu alternatívu a účinnú terapiu (biblické dejiny a historická zakorenenosť, živé spoločenstvá a konkrétne interpersonálne vzťahy, symbolický jazyk liturgie, obnova najhlbšieho dialógu prostredníctvom modlitby a pod.)

Ing. Iveta Hamarneh, PhD. z Katedry ekonomiky cestovného ruchu Vysokej školy obchodnej v Prahe prednášala na tému *Marketingová komunikácia v náboženskom cestovnom ruchu*. Marketingovú komunikáciu predstavila ako rozsiahly súbor nástrojov, určených na komerčnú i nekomerčnú komunikáciu s trhom, ktorej cieľom je podpora marketingovej stratégie spoločnosti. Marketingová komunikácia je dôležitá a najviac viditeľná súčasť marketingového mixu. Autorka v príspevku zmapovala jednotlivé nástroje marketingovej komunikácie využiteľné v službách cestovného ruchu. Náboženskému cestovnému ruchu, ktorý dosahuje čoraz výraznejší podiel na cestovnom ruchu (ročne cca 350 miliónov osôb) venuje záver príspevku a zameriava sa najmä na fenomén púťi a na formy marketingovej ponuky. Žiadalo by sa vyzdvihnúť špecifiká a inšpirácie náboženského cestovného ruchu ako aj formy jeho komunikácie (farské listy, oznamy a pod.).

Mgr. Dobromil Žifčák z Katedry masmediálnej komunikácie a reklamy filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre predstavil svoj projekt k dizertačnej práci *Živé vysielanie cirkevných podujatí cez internet*. Internet chcel prezentovať ako priestor pre evanjelizačné poslanie Cirkvi. Tak možno pomôcť nasmerovať používanie internetu pre pozitívne ciele. Konkrétne autor predstavuje možnosti živého vysielania (*streaming*), prezentuje jeho teore-

tické východiská a vývoj, mapuje jeho používanie v cirkevných prostrediach, ich posúdenie a poukaz na skrytý potenciál. Príspevok dokresľuje výsledkami sociologického prieskumu, z ktorého vyplýva, že živé vysielanie paradoxne veľmi oceňuje práve staršia generácia, ktorá sa nemôže náboženských podujatí osobne zúčastniť.

ThLic. Marián Gavenda, PhD.
Katedra žurnalistiky FF KU v Ružomberku
Hrabovecká cesta 1
034 01 Ružomberok
gavenda@rcc.sk